

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ

A1.α.

1.ΛΑΘΟΣ

2.ΛΑΘΟΣ

3.ΣΩΣΤΟ

A.1.β

α. παράδειγμα

β. αναλογία

B.1

Ο ορισμός της έννοιας «πόλις»

α. Οριστέα έννοια: Πόλις ή πολιτική κοινωνία Σ' αυτή την ενότητα ο Αριστοτέλης επιχειρεί να δώσει τον πρώτο ορισμό της έννοιας «πόλις» στα Πολιτικά. Η «πόλις», λοιπόν, είναι μια μορφή ανώτερης κοινωνικής συνύπαρξης («ή πασών κυριωτάτη»), που εμπεριέχει όλες τις άλλες («πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας»), και αποβλέπει στο ανώτερο από όλα τα αγαθά («τοῦ κυριωτάτου πάντων»). Είναι δε «ή κοινωνία ή πολιτική». Στον ορισμό αυτό μπορούμε να διακρίνουμε το προσεχές γένος της έννοιας «πόλις» και την ειδοποιό διαφορά της. Συγκεκριμένα, το προσεχές της γένος, δηλαδή η ευρύτερη κατηγορία στην οποία εντάσσεται η έννοια, είναι ο όρος «κοινωνία» («κοινωνίαν τινὰ οὔσαν»), ενώ η ειδοποιός διαφορά της, δηλαδή το ιδιαίτερο εκείνο γνώρισμα που διαφοροποιεί την έννοια του γένους από τις όμοιές της έννοιες, ώστε να προκύψει η οριστέα, είναι το αγαθό στο οποίο αποβλέπει. Ειδικότερα, το αγαθό στο οποίο αποβλέπει, που είναι η ευδαιμονία των πολιτών, είναι το ανώτερο από όλα τα αγαθά των άλλων κοινωνιών και μ' αυτό η «πόλις» επιδιώκει το συμφέρον του συνόλου των πολιτών. Αντίθετα, οι άλλες μορφές κοινωνίας επιδιώκουν επιμέρους αγαθά για το συμφέρον των μελών τους. Ο Αριστοτέλης επισφραγίζει τον ορισμό της έννοιας «πόλις» με τον χαρακτηρισμό πολιτική κοινωνία, δηλαδή την οργανωμένη πολιτειακά κοινωνία η οποία έχει αυτάρκεια, αυτονομία, ελευθερία, θεσμούς και πολίτευμα. Αφορά, λοιπόν, η πόλη τη γνωστή για τον αρχαίο ελληνικό κόσμο πόλη-κράτος, όπως επικράτησε να αποδίδεται σήμερα ο όρος. Ο όρος «κοινωνία» **Ετσι, η πόλις είναι η τελειότερη μορφή κοινωνικής συμβίωσης. Περιλαμβάνει ατελέστερα κοινωνικά μορφώματα, όπως η οικογένεια, η φυλετική συγγένεια και σχέση, το χωριό, μια συντεχνία κ.ά.** Η πόλις δεν είναι απλώς μια ανταλλακτική κοινωνία που διασφαλίζει την επιβίωση των μελών της, αλλά εκείνη η οργανωμένη και αρθρωμένη κοινωνία που διασφαλίζει τις προϋποθέσεις για την πλήρη ανάπτυξη όλων των δυνατοτήτων του ανθρώπου. Ύψιστος σκοπός της ύπαρξής της είναι το κοινό αγαθό, η συλλογική και ατομική ευτυχία των μελών της.

β. Έννοια προσεχούς γένους: κοινωνίαν τινά Ο όρος «κοινωνία» προέρχεται από τη λέξη «κοινωνός» και είναι ομόρριζος με το ρήμα «κοινωνῶ» που στα αρχαία ελληνικά σημαίνει μοιράζομαι ή κάνω κάτι μαζί με άλλους. Έτσι, με τον όρο αυτό νοείται μια ομάδα ανθρώπων που συνυπάρχουν και συνεργάζονται αποβλέποντας –η καθεμιά ξεχωριστά– στην επίτευξη ενός κοινού για τα μέλη της σκοπού, ενός επιμέρους συμφέροντος («ἀγαθοῦ τινος ἕνεκεν

συνεστηκυῖαν»). Οι επιμέρους αυτές κοινωνίες αποτελούν, για τον Αριστοτέλη, μόρια της πολιτικής κοινωνίας, εμπεριέχονται δηλαδή σε αυτή («ἢ πασῶν κυριωτάτη καὶ πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας»), και τις τοποθετεί σε υποδεέστερη από αυτή θέση, αφού η πολιτική κοινωνία δεν στοχεύει στο ειδικό κατά περίπτωση συμφέρον, στο συμφέρον της στιγμής, ή στο συμφέρον μιας ομάδας ανθρώπων, αλλά σ' ένα ανώτερο αγαθό («κυριωτάτου πάντων»), δηλαδή στην ευδαιμονία του συνόλου των πολιτών, που αφορά «ἅπαντα τὸν βίον». Το ανώτερο αγαθό στο οποίο στοχεύει η «πόλις»: η ευδαιμονία.

γ. Η ειδοποιός διαφορά: καὶ τοῦ κυριωτάτου πάντων ἢ πασῶν κυριωτάτη καὶ πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας. Η ειδοποιός διαφορά ανάμεσα στις άλλες μορφές συμβίωσης και στην πόλη είναι ποιοτική (κυριωτάτη), ποσοτική (περιέχουσα) και ανώτερου σκοπού, καθώς ο υπέρτατος σκοπός της πόλης υπερβαίνει τους επιμέρους σκοπούς των μορίων (=υποσυνόλων) της πολιτικής κοινωνίας. Με τη φράση «κυριωτάτου πάντων» ο Αριστοτέλης εννοεί το υπέρτατο αγαθό στο οποίο αποβλέπει η «πόλις», δηλαδή την ευδαιμονία του συνόλου των πολιτών. Η ανωτερότητα αυτού του αγαθού αποδεικνύει και την ανωτερότητα της ίδιας της πόλης έναντι των άλλων κοινωνιών. Με άλλα λόγια, εφόσον η πόλη είναι η «κυριωτάτη» όλων των κοινωνιών, και το αγαθό στο οποίο στοχεύει είναι το «κυριωτάτον» όλων των άλλων αγαθών. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, η ευδαιμονία δεν είναι κατάσταση, αλλά διαρκής ενέργεια της ψυχής με τους κανόνες της τέλει αρετής. Μελετώντας, λοιπόν, όλες τις παραπάνω απόψεις παρατηρούμε ότι ο όρος «εὐδαιμονία» αφορά τον ηθικό βίο του ανθρώπου. Για τον Αριστοτέλη, όμως, ο όρος αυτός έχει από τη μια ηθικό περιεχόμενο και αφορά τον άνθρωπο ως άτομο και από την άλλη είναι και ο προορισμός της πόλης, που αφορά τον άνθρωπο ως πολίτη. Ο άνθρωπος δηλαδή θα κατακτήσει με τις ηθικές ενέργειές του τόσο την ατομική ευδαιμονία όσο και την ευδαιμονία μέσα στο πλαίσιο της πόλης συνυπάρχοντας αρμονικά με τους άλλους πολίτες και ενεργώντας ως πολίτης. Υπό την έννοια αυτή, οι πράξεις του είναι πολιτικές πράξεις, καθώς ενεργεί ως μέλος της πολιτικής κοινωνίας, και έχουν πολιτικές συνέπειες, εφόσον οδηγούν στην ευδαιμονία του πολιτικού συνόλου. Η άποψη αυτή διατυπώνεται ξεκάθαρα από τον ίδιο τον Αριστοτέλη στο έβδομο βιβλίο των Πολιτικών του, όπου αναφέρει ότι η ευδαιμονία του κάθε ανθρώπου ξεχωριστά συναρτάται με την ευδαιμονία της πόλης. Έτσι, επιβεβαιώνεται η άποψη ότι η ηθική φιλοσοφία είναι μέρος της πολιτικής φιλοσοφίας.

Στη συνέχεια της ενότητας ο Αριστοτέλης θα αναφέρει ακόμα μερικά γνωρίσματα της πόλης, που συμπληρώνουν τον ορισμό της. Συγκεκριμένα δηλώνει πως η πόλη είναι μια κοινωνική οντότητα τέλεια («τέλειος πόλις») που πέτυχε την ύψιστη αυτάρκεια («πάσης ἔχουσα πέρας τῆς αὐταρκείας»). Η αυτάρκεια αποτελεί θεμελιώδες γνώρισμα της πόλεως και πρωταρχική επιδίωξή της. Με αυτήν δηλώνεται η επάρκεια των αγαθών που είναι απαραίτητα για την απόκτηση και διατήρηση της συλλογικής ευτυχίας (εὐδαιμονίας). Πρόκειται για αγαθὰ εξωτερικά (υλικά), σωματικά και ψυχικά. Η αυτάρκεια μιας πόλης εξαρτάται α) από τη γεωγραφική της θέση, ώστε να εξασφαλίζονται υλικά αγαθὰ, β) από το ἔμψυχο, ανθρώπινο δυναμικό που διασφαλίζει την άμυνα της πόλης-κράτους και γ) από το σύστημα χρηστής διοίκησης και απονομής δικαιοσύνης, που εγγυάται την εσωτερική συνοχή της πόλης. Παράλληλα, συγκροτήθηκε για να διασφαλίζει τη ζωή, υπάρχει για να εξασφαλίζει την καλή ζωή εκ φύσεως. Απαραίτητες προϋποθέσεις της καλής κοινωνικής ζωής ο Αριστοτέλης (Πολιτικά 1325b13 κ.ε.) απαριθμεί τις εξής: α) επάρκεια τροφής, β) ποικιλία τεχνών και τεχνιτών, γ) επαρκής οπλισμός, δ) οικονομική ευπορία, ε) θρησκευτικοί θεσμοί, στ) θεσμοί δικαιοσύνης. Αυτό το τελευταίο χαρακτηριστικό της πόλης θεωρείται από τον φιλόσοφο και το πιο σημαντικό.

Τέλος, ο Αριστοτέλης κάνει λόγο και για την προέλευση της πόλης. Έτσι, λοιπόν, αναφέρει ότι η πόλη είναι μια κοινωνική οντότητα που προήλθε από τις πρώτες κοινωνικές οντότητες, δηλαδή από τη συνένωση χωριών είναι δηλαδή εξέλιξη αυτών. Οι πρώτες αυτές κοινωνικές οντότητες υπάρχουν εκ φύσεως. Αφού, λοιπόν, η φύση των πρώτων κοινωνικών οντοτήτων είναι η πόλη ως τελειώσή τους, αποδεικνύεται ότι και η πόλη υπάρχει εκ φύσεως.

Έτσι, λοιπόν, ένας πιο ολοκληρωμένος ορισμός της θα περιελάμβανε τα ακόλουθα: η πόλη είναι μια τέλεια μορφή κοινωνικής οντότητας, που υπάρχει εκ φύσεως και προήλθε από τη συνένωση άλλων κοινωνικών οντοτήτων, τις οποίες εμπεριέχει. Είναι ανώτερη από όλες τις άλλες, γιατί είναι το τέλος τους, η εξέλιξη, η ολοκλήρωσή τους. Αποβλέπει στο ανώτερο από όλα τα αγαθά, αφού συγκροτήθηκε για να διασφαλίζει τη ζωή των ανθρώπων, στην πραγματικότητα όμως υπάρχει για να εξασφαλίζει την καλή ζωή τους πετυχαίνοντας την ύψιστη αυτάρκεια, που είναι κάτι το άριστο.

B.2.

Στα δύο αποσπάσματα στο πλαίσιο αναζήτησης του τρόπου άσκησης της εξουσίας παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά του «Υπερανθρώπου»

Στο παράλληλο κείμενο, συγκεκριμένα, σημειώνεται πως έχει υπερφυσικές δυνάμεις που τον καθιστούν άτρωτο σωματικά και ψυχικά (εκ γενετής τις ακόλουθες ιδιότητες: θα είναι άτρωτος, απρόσβλητος από αρρώστιες και από άλλα παθήματα, χαλύβδινος, με υπερφυσικές σωματικές και ψυχικές δυνάμεις). Η υπεροχή του, όμως, σε σχέση με τους υπόλοιπους ανθρώπους υφίσταται μόνο όταν ο «Υπεράνθρωπος» αξιοποιεί τις δυνάμεις του για να υπηρετήσει τον νόμο, τη δικαιοσύνη και οτιδήποτε τα προάγει («θα κατόρθωνε να επιπλεύσει μόνο εφόσον θα πήγαινε με το μέρος του νόμου και της δικαιοσύνης, εφόσον θα τα ενίσχυε αυτά και εφόσον θα χρησιμοποιούσε τη δύναμή του για να στηρίξει το νόμο και το δίκιο και οτιδήποτε το προάγει»). Οι υπερφυσικές του δυνάμεις είναι υποδεέστερες στο άθροισμα των δυνάμεων των υπόλοιπων πολιτών που συσπειρώνονται («Γιατί όλοι οι άλλοι θα συσπειρώνονταν εναντίον ενός τέτοιου ανθρώπου και καθώς θα είχαν καλή διοίκηση και αριθμητική υπεροχή, θα υπερτερούσαν απέναντί του είτε με την επιδεξιότητα είτε με τη δύναμη και τελικά θα έβγαιναν νικητές»).

Αντίστοιχα, στο διδαγμένο κείμενο ο Αριστοτέλης παρουσιάζει όμοιες απόψεις υποστηρίζοντας πως οι πολλοί ως σύνολο όταν συσπειρωθούν δημιουργούν τον «Υπεράνθρωπο», ένα ον που παρομοιάζεται με μυθικό πλάσμα που έχει πολλά άκρα («ὥσπερ ἓνα ἄνθρωπον τὸ πλῆθος, πολὺποδα καὶ πολὺχειρα καὶ πολλὰς ἔχοντ' αἰσθήσεις»). Η υπεροχή του έγκειται σε στοιχεία που υπακούουν στον νόμο και τη δικαιοσύνη («οὕτω καὶ περὶ τὰ ἦθη καὶ τὴν διάνοιαν»).

B.3.

Οπτική->ὁρῶμεν

Σύσταση->συνεστηκθῖαν

Λάθος->ἀλήθειαν

Δοχείο->ἐνδέχεται

Ποδήλατο->πολύποδα

B4.

1->β

2->β

3->α

4->α

5->β

ΑΔΙΔΑΚΤΟ

Γ1.

Σωκράτη και για τα φυτά και για τα ζώα και για τον άνθρωπο, για όλα τα εκ φύσεως είναι σχεδόν ο ίδιος τρόπος της ανατροφής. Κι αυτό φαίνεται πολύ εύκολα στην περίπτωση των φυτών σε εμάς που είμαστε γεωργοί. Πριν φυτεύσουμε, δηλαδή, προετοιμάζουμε τα πάντα και αυτό ακόμη το φύτευμα. Όταν, όμως, αυτό που φυτεύθηκε μεγαλώσει, μετά από αυτό η διόρθωση είναι πολύ δύσκολη και μακροχρόνια. Φαίνεται ότι το ίδιο συμβαίνει και με τους ανθρώπους. Το συμπεραίνω αυτό από τη δική μου περίπτωση και στις άλλες περιπτώσεις. Για εμένα, δηλαδή, το πιο εύκολο ήταν να φυτεύσω ή να γεννήσω –όπως θέλεις πες το-αυτό εδώ το παιδί. Η ανατροφή του, όμως, είναι δύσκολη για εμένα και διαρκώς φοβάμαι γι' αυτό (το ζήτημα).

Γ2.

Στο απόσπασμα ο Δημόδοκος παρουσιάζει την αξίωση που προβάλλει ο γιός του, Θεάγης. Συγκεκριμένα, επειδή κάποιοι συγχωριανοί τους, που έχουν την ίδια ηλικία με τον Θεάγη, πήγαν στην Αθήνα («τῶν ἡλικιωτῶν τινες αὐτοῦ καὶ δημοτῶν, εἰς τὸ ἄστυ καταβαίνοντες,») επιστρέφοντας αναστάτωσαν τον Θεάγη («διαταράττουσιν αὐτόν»). Του μετέφεραν λόγους που άκουσαν (από σοφιστές) και του άρεσαν πολύ, με αποτέλεσμα αυτός να τους ζηλεύει («οὓς ἐζήλωκεν»). Έτσι, ζητά από τον πατέρα του να δώσει χρήματα, για να μαθητεύσει σε κάποιον σοφιστή, ώστε να μάθει κι αυτός όσα τον γοήτευσαν στα λόγια που του μετέφεραν οι συνομήλικοί του, να γίνει, δηλαδή, σοφός.

Γ3.

ἔχειν:σχές

ῥᾶστον : ῥάδιον - ῥάον

ἀγεννής : ἀγεννοῦς

ἐπιθυμεῖ : ἐπιθυμεῖν

τὸ ἄστυ : τὰ ἄστυ

καταβαίνοντες : καταβησόμενοι

πάλαι:παλαιότερον

ἐπιμεληθῆναι : ἐπιμεληθέντων

ὅστις : οἵτινες

Γ4.α.

τὸν αὐτόν: επιθετικός προσδιορισμός στο «τρόπον»

τοῦτο: υποκείμενο στο ρ. «γίνεται»

ὀνομάζειν: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο στο ρ. «δεῖ»

πάντων: γενική διαιρετική στο «ῥάστη»

εἰς τὸ ἄστυ: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της κίνησης σε τόπο στο «καταβαίνοντες»

μοι: ἔμμεσο αντικείμενο στο ρ. «παρέχει».

σοφὸν: κατηγορούμενο στο αὐτόν» μέσω του ρ. «ποιήσει»

β. Δημόδοκος ἔλεγεν ὅτι ἡ τότε παροῦσα ἐπιθυμία αὐτόν πάνυ με φοβοῖ.

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ
ΑΡΓΥΡΗ ΣΙΡΔΑΡΗ